

NASAVOLJA

GLASILO JUGOSLOVANSKE NACIONALNE MLADINE

Kemalova Turčija

Ko se je l. 1919 Kemal paša izkrcal v Samsunu, malem mestu na črnomoški obali male Azije, kamor ga je poslala sultanova vlada, ki se je sposobnega generala bala in se ga je hotel iznebiti, je bil politični položaj Turčije približno naslednji: Skupina držav, ki ji je osmansko cesarstvo v svetovni vojni pripadala, je bila poražena in Turčija je morala pristati na težke mirovne pogoje. Vojska je bila razorožena in demobilizirana, od mnogih edinic so ostali samo štabi in častniki. Tuje čete so zasedle ne samo neturške pokrajine osmanske države, temveč tudi razna anatolska mesta, grška armada se je kljub odporu turških čet in civilnega prebivalstva izkrcala v Smirni. Carigranski sultan je skrbel samo za to, da ohrani svoj prestol in vlada, sestavljena iz dvorjanov in podobnih lutk, ga je v njegovih težnjah podpirala. Zmagovite velesile so si v tajnih razgovorih in pogodbah že razdelile »interesna območja« v Mali Aziji in deželo so preplavili tuji agenti. Njihova delavnost se je zlasti poživila, ko je novi vojaški inspektor Kemal paša pokazal voljo, da uvede v vzhodni Anatoliji nekaj reda in zbere okrog sebe vse domoljubne sile. Posebno živahni so bili Angleži in njihov največji spletkar pastor Frew je smatral kot svojo najvažnejšo nalogo, da uniči ali vsaj ovira razvoj Kemalovega narodneg gibanja.

Ta slika je dokaj mračna, a vseh nadlog še vedno nisem omenil. Osmanska državna uprava je bila v popolnem razsulu že pred vojno, ljudstvo neizobraženo, praznoverno in revno. Imelo pa je vendar neko dobro lastnost, ki je svojska neciviliziranim in z naravo živčim narodom: divje je ljubilo svojo svobodo in neodvisnost. V gospodarskem pogledu je treba omeniti, da je bila država popolnoma bankrotna. Razumnštvo, kolikor ga je bilo napredno in nacionalno usmerjenega, se je izgubljalo v nejasnih teorijah.

V to zmedo je posegel z orjaško energijo nekdo, ki je vedel, kaj hoče in kam vodi pot: Kemal paša mož usode, kot ga imenuje Churchill. Po dolgih težavah in zmedah se mu je posrečilo, da je zbral Anatolijo okrog sebe, jo prepredel z organizacijami nacionalne stranke in očistil tujih agentov ter plačancev kapitulantske carigradske vlade. Že to je bilo velikansko delo. Ko je bilo opravljeno, je poslal poslance v istambulske skupščine, da tamkaj izvedejo nacionalno revolucijo. A spet

Božo:

SVOBODNI SMO!

Pred našimi očmi se z blazno naglico vrtijo dogodki. Tako zvana živčna vojna se stopnjuje od dneva do dneva do skrajnih možnih meja. Med ljudmi se širijo fantastične novice, ki jih ljudje v svoji neutemeljeni bojazni napravljajo še fantastičnejše. Vsak najmanjši ukrep, vsak najmanjši namig sproži cel plaz pogovorov in razprav. Ljudje žive brez prave volje iz dneva v dan, legajo zvečer z vprašanjem na ustih, kaj jim bo prinesel prihodnji dan. Skratka, povsod kamorkoli pogledamo, povsod naletimo na po-

so omahljivci ovirali njegove načrte. V tem so mu zavezniki nenadoma prišli na pomoč: Zasedli so Istanbul in odpeljali poslance na Malto, sultanova vlada pa je pristala na pogajanja, ki so privedla do severskega miru. Po vsej Turčiji se je razlil radi tega nasilja val ogorčenja in Kemal je imel roke proste: sklical je skupščino v Ankaro in se odkrito postavil proti carigradski vladi. Grške imperialistične zahteve so še tesneje strnile narod pod njegovim vodstvom. Da zrušijo odpor kemalistov, so Grki nastopili pohod v notranjost Male Azije. Zmagali so pri Eskişehiru (9. — 20. VII. 1921), a na reki Sakaria so se ustavili. Turki so se borili z obupnim pogumom. Ker niso imeli dovolj živine na razpolago, so žene in dekleta vlačile težke tovore hrane in municije za armado. Uspe hni izostal: grško napredovanje je bilo zadržano in prestolnica rešena. Sledilo je dvelet mesecev pozicijske vojne, nato pa odločitev pri Afium Karâ Hisarju: Grška armada je bila razbita in vržena v morje (1922). Kmalu nato je vzel Kemal Istanbul in l. 1923 je bil sklenjen mir med Turčijo in zavezniki v Lausanne-i. Turško narodnostno ozemlje je ohranilo v celoti svojo samostojnost.

Ugodne okoliščine, ki so pripomogle, da je zmagala Ankara, kljub strašnim razmeram, ki sem jih omenil, in čeprav se je vsaj na papirju štiri leta vojskovala z vzemi zavezniškimi državami, so bile te-le:

1. Evropa je imela vojne dovolj, tudi zapadni narodi-zmagovalci so se je pošteno naveličali. Zavlada sta omrtvelost in trudnost, ki sta značilni posledici vsake dolge vojne. Malokomu je bilo mar, kaj se godi v daljni Mali Aziji in parlamenti niso bili prav nič pri volji, da odobrijo kre-

manjkanje samozvesti, na pomanjkanje vere vase in v svojo državo. Kljub dvajsetletnemu obstoju naše narodne države, ki je že v mnogih težkih trenutkih dokazala, da je zmožna življenja brez tujega varuštva, ljudje še vedno nimajo onega pravega zaupanja, ki bi bilo danes nujno potrebno. Po nekaj mesecih miru, ko se je zdelo, da je narod popolnoma dorasel svojemu velikemu poslanstvu v teh usodnih časih, je privrelo zopet na dan tisto nezaupanje vase, tisto omalovaževanje samega sebe, tisto

dte za vojaške ukrepe v anatolskih gorah, ko se je bilo treba brigati za obnovo lastne države.

2. Dokler je divjala borba, so bili zavezniki še dokaj složni, ker so imeli vsi skupnega sovražnika. Po sklenjenem miru pa so si skočili v lase in se prepirali za plen. Njihovi interesi so se v marsičem križali, posebno odnošaji med Anglijo in Francijo so bili dokaj časa zelo slabi. Kemal je nasprotstvo obeh zahodnih velesil spretno izrabil in ker so Angleži podpirali Grke, se je naslonil na Francijo. Brez francoske pomoči bi se morali Turki boriti več ali manj z golimi rokami proti grškim vsiljivcem.

Kemalisti se ne bi mogli upirati Angležem, če bi prenesli svojo prestolico v Istanbul. Toda nacionalno vodstvo se je najprej zbralo v Erzerumu, pozneje v Šivasu in slednjič v Ankari, to se pravi v mestih vzhodne in srednje Anatolije, ki jih zavezniki z malimi vojaškimi edinicami, razmeščenimi po obmorskih in obmejnih sirskih mestih, niso mogli zasesti. Kemal je vedel, da zapad nima na razpolago čet za kak večji pohod v notranjost dežele in da se mu je treba boriti samo z Grki.

4. Turčija je našla v Kemalu voditelja, ki ga je potrebovala. Predsednik se je sicer obdal z raznimi odbori, skupščinami in poslanci, da je lažje nastopal kot zastopnik vsega naroda, toda povprečni ljudje v demokratičnih ustanovah so bili samo njegovi pomočniki, ki so nujno potrebovali njegove krpeke roke. Narod je poznal samo eno ime, samo enega voditelja in samo eno voljo. Ako bi bil Kemal prepustil vodstvo parlamentu in odboru, bi nacionalno Turčijo kmalu zadela katastrofa.

— Miklov

hlapčevstvo, ki nam ga je vtisnilo tisočletno robovanje. In prav danes, ko bi bilo potrebno, da bi se ljudje pokazali v vsej svoji veličini, da bi pokazali svetu ves svoj ponos in samozavest, hodijo povešenih glav okoli in človek jim lahko bere iz oči strah pred bodočnostjo.

Modro-belo-rdeča trikolora se dviga ... pozdrav ...

Po kavarnah in gostilnah sede »politiki in strategji« in pri teh omizjih, ob vinu, zavutih v oblake dima se kujejo najrazličnejše novice. Ta prinese to novico iz zanesljivega vira, oni drugo iz pristojnega mesta in zopet tretji iz ne vem kategerga časopisa, ki ga je bral tam in tam. Vse te novice, seveda precej zabeljene prinesejo potem ti »državniki in vojskovodje« domov in jih stresejo pred začuden družino. Žena skoro omedli, otroci pa gledajo z začudenimi in preplašenimi očmi, kazti vse to kar se godi okoli njih žal še ne znajo sami presojati. Tako se zastruplja in plaši mladina ki bi se ji moral vlivati pogum, samozavest in ponos ne pa različna izmišljena pripovedovanja o nepremagljivosti tega ali onega.

es žalosten je pogled na ljudi, ki žive danes tako brez lastnega prepričanja, nezmožni, da si ustvarijo lastno mnenje ampak so navezani na pripovedovanja drugih, ki širijo iz svoje neumnosti ali pa z določenimi cilji alarmantne novice. Zlasti pa je žalostno, da je ravno inteligenca tista, ki najbolj naseda in ki jih v svoji nevednosti in nezmožnosti širi te sama.

V temeljih drugačno pa je gledanje mladine, one mladine, ki zna že sama presojati dogajanja okoli sebe, ki je z neomajnim zaupanjem vase in v svojo državo pripravljena iti mirno svojo ravno pot. Na tej svoji poti pa naleti žal povsod na ovire, povsod ji lete pod noge polena, ki jih mečejo domači zyaslepljenci ali pa tuji plačanci. Z vsakim dnem se veča konflikt in prepada med dvema generacijama, med starejšo, ki je v svojem nezaupanju in strahu izgubila glavo in mlajšo, ki dviga visoko prapor samozavesti, ki je pripravljena doprinesiti za očuvanje države in svobode najtežje žrtve. Kajti mladina vidi pred seboj samo dvojico — ali svobodo, lastno narodno državo brez vsakega tujega varuštva, neodvisno in neokrnjeno, — v nasprotnem slučaju pa borbo na življenje in smrt. Kompromisa med tema dvema ekstremoma ni. Tretja pot je nemogoča, kajti suženjstvo je hujše od smrti. Tiloč let smo robovali tujemu gospodu, tisoč let smo bili hlapci brez vsake pravice. Stoletja smo se borili za svojo svobodo in ko smo jo končno z najtežjimi in najdražjimi žrtvami dosegli, jo naj bi po dvajsetih letih ponov-

0 današnji mladini

Tudi v srbskem delu naše države se mnogo razpravlja o današnji mladi generaciji. Najdejo seljudje, ki jo ostro napadajo in ji očitajo pomanjkanje vsake resnosti in sposobnosti za nacionalno delo, najdejo se drugi, ki mlado generacijo branijo. Narodna Odbrana, glasilo istimenske nacionalne organizacije, je priobčila pred kratki pod naslovom »Starejši napram mladini« članek, ki ga je spisal znani nacionalni delavec I. Djonović. Z ozirom na aktualnost članka in njegovih izvajanj priobčujemo daljši izvleček:

»Družina, šola in družba so v prvi vrsti odgovorni za vzgojo mladine, njih idejno kolebanje ne more dati boljših rezultatov kot jih vidimo danes. Mlajši so vedno pod vplivom tega, kar vidijo in slišijo, česar se uče od družine, šole in družbe. Tisti, ki tako ostro grajajo napake današnje mladine, se ne vprašajo, kakšna je današnja doba, kaj vidijo in slišijo najmlajši pri domačem ognjišču, v šoli in družbi.

Današnji dobi manjka močna ideja, ki bi mogla zajeti in pokreniti ljudi v akcijo. Svočas je prevladovala v našem javnem življenju ideja narodnega osvobođenja in ujedinjenja, dinamična in privlačna zlasti za mlade idealiste. Po ostvartvi te ideje je nastala velika praznота. Ideja organizacije dosežene državne tvorbe in njenega čuvanja zahteva stalno delo, ki je seveda nujno potrebno, ki pa ne more zajeti mladih duš, ki imajo že po naravi smisla za herojske podvige.

Članek ugotavlja nato moralno pokolebanost današnje družbe, za katero so merodajni le še osebni interesi, ter nadaljuje:

»Ali more biti mladina v takih razmerah boljša kot je? Po našem mišljenju je celo boljša kot bi mogla biti. Zaman se kriči nad mladino, zaman se jo često drakonsko kaznuje za ideje, katere smo ji sugerirali mi starejši bodisi s svojim delom, bodisi s svojim življenjem. Zdravljenje mora začeti pri javnem življenju in se bo moglo šele potem uspešno nadaljevati pri mladini. Borba proti idejnim zablodam se vodi samo potem idejnih resnic. Isto velja za moralne pojme, vendar s to razliko, da se na moralno vpliva mnogo bolj s primerom kot z besedo.

Noče se upoštevati, da se more tudi resnica uveljaviti le potem javnega razpravlja-

no izgubili, zato ker smo se ustrašili novih žrtev, zato ker se nam je zdela udobnejša pot

Ne, nikdar. Mladina je pripravljena položiti na oltar Domovine svoja mlada življenja, ona bo šla nasmejanih obrazov in s pesmijo na ustih v boj, če bo to zahtevala Domovina. Ob spominu na tisočere narodne borbe za našo svobodo, ki so z nevenljivo slavo ovenčali prapore in orožje naših polkov, bo položila svoja življenja in doprinesla nove žrtve za srečnejšo in boljšo bodočnost tako drage ji Domovine.

Ona bo visoko dvignila prapor borbe za svobodo in je prepričana, da ji bo takrat sledil vsak in da bo vsak izpolnil v polni meri dolžnosti, ki jih je dolžan svojemu narodu in državi.

Zato proč z defetizmom. Nismo majhni. Združeni, samozavesnti in ponosni smo nepremagljivi. Narod, ki se zaveda svojega poslanstva bo živel večno in ga nobena tuja sila ne bo mogla ukleniti v verige suženjstva. Mladi smo, komaj smo začeli svoje samostojno narodno življenje, pred nami leži še ogromna neobdelana njiva, ki jo bomo lahko obdelali in negovali samo če bomo ostali popolnoma svobodni.

Moč naše vojske je v tem, da predstavlja zbor najboljših moči našega naroda in njegovo odločnost braniti svobodo.

Mi smo relativno majhni po številu, toda ni naroda v Evropi, ki bi bil večji od nas po ljubezni do svoje grude in svobode. V tem je največja moč naše vojske.

Iz govora komandanta dravske divizije generala Lj. Stefanovića na vojaškem koncertu v Ljubljani

»Treba je takoj in po načrtu vzgajati tako, da bo sleherni naš človek vedel, kaj nam je danes naša junaška vojska... Danes je naš vojak branilec lastnega doma. To je velika, častna, resna in odgovorna služba. Od vojaškega duha naših fantov je v teh dneh odvisno življenje ali smrt našega naroda in države.

Prof. dr. J. Janžeković (»Čas«)

nja, ne pa potom prišepetavanja. Javnost je močan činitelj pri vseh civiliziranih narodih in vsi se trudijo, da stavijo javnosti v službo državne javne morale. To je tudi edini način, da se lahko vpliva na psiho odraslih.

Naši časopisi so polni nepotrebnih senzacij, večinoma prav sumljive moralne vrednosti. Z govorniških odrov se slišijo prazne politične fraze, ki niso prav nič drugega kot običajna demagogija.

Kaj potem pričakujemo od mladine, ki vendar pod vplivom slabih primerov in lažnih idej ne more biti boljša kot je danes.

Dr. Ivan Oražen

20 let je preteklo, kar je preminul velik nacionalni delavec in dobronik mladine dr. Ivan Oražen

Beleške

Vojna se nadaljuje

V zadnjem zunanjepolitičnem pregledu z naslovom »Na pragu pomladi« sem zapisal »Rusija hoče še nadalje ostati nevtralna«. In zadnji dogodki v Bolgariji so to potrdili, teh par besed: Rusija je pustila vkorakati nemške čete v Bolgarijo, zato pa je izdala že običajen demanti. Toda tokratni demanti ali uradna izjava pove precej več, kakor vsi dosednji. Ali ponovimo ga: 1. Sovjetska vlada ne deli stališča bolgarske vlade o pravilnosti njenega stališča v tej zadevi, ker to stališče, neodvisno od želj bolgarske vlade, ne vodi k utrjevanju miru, temveč k razširjenju vojnega področja zapletu Bolgarije v vojno. Besede so jasne, Rusija gleda naprej in ne nazaj. Naši stališči so ostali enaki.

Ti dogodki miru vsekakor niso okrepili.

V zadnjem času smo slišali več običajnih govorov, ki pa niso prinesli nič novega.

Angleška ofenziva v Afriki in grška v Albaniji se uspešno nadaljujeta.

Med domačimi političnimi dogodki bi omenil le obisk predsednika Cvetkovića staroradikalom, kar daje slutiti, da si skuša vlada ojačiti svoj položaj s pritegnitvijo posameznih političnih skupin opozicije.

— Ier.

F. NANSEN O USPEHU

Vedno poslušaj ugovore, pusti, da ti orišejo in naštejejo vse težave — pa se s toliko večjo vneemo loti dela!

Nikdar ne prenehaj z neko stvarjo, ker imaš strah — potem si že na napačni poti!

Nikdar si ne odpiraj črte za umik — ker to je že hudičeva iznajdba!

Vedi: za premagati »nemogoče« je pa treba še malo več časa.

ČEHOSLOVAŠKI PARLAMENT V LONDONU

12. 12. 1940 je bila v Londonu otvoritev češkoslovaškega parlamenta. Ker v danih prilikah v domovini volitve seveda niso mogoče, je predsednik dr. Beneš imenoval ugledne državljane češke in slovaške narodnosti kot poslance v novi parlament.

Parlament zaseda v Londonu, Grosvenor Place 8, v češkoslovaškem poslaništvu. Predsednik je Rudolf Bechyne, podpredsednik pa Mgr. Hala. V dvorani je stal kip T. G. Masaryka. Večina poslancev je bila v uniformah češkoslovaških častnikov.

KANADSKA MORNARICA

Kanadska vojna mornarica šteje 175 vojnih ladij in 26.920 častnikov in mornarjev. Število šolskih letal v imperialni letalski šoli se bo v kratkem dvignilo od 1700 na 4000. Avstralsko letalstvo bo imelo v kratkem 25 letalskih eskadril. Kanadska industrija bo proizvajala vojni material, ki ga ne bo mogoče dobiti iz USA: težke tanke, malo orožje, strojne puške tipa Brem, strojne puške za letala in protitankovske topove.

ZNAČILNE BESEDE

Slovenska Matica je izdala l. 1921. knjigo Dr. D. Lončarja »Politično življenje Slovencev«. Iz knjige posnemamo dva zelo značilna stavka: »Slovenci so se po več nego tisoč letih politično otresli tujstva. Sedaj jim je zgodovina odredila nalogo, da pokažejo, ali so zmožni največje človeške umetnine: vladati sami sebe.

Skozi veke razdvojeni, a ne odtujeni, raztrgani s surovo silo ali pretkanostjo rimskega in benečanskega imperija, Dunaja in Stambula, pa nikoli zlomljeni na duhu, smo verno čuvali sveto dediščino svojih pradedov. Na tej podlagi skupnega porekla smo preživeli vekove v težkih zgodovinskih prilikah, pod raznovrstnimi vplivi ter smo razvijali, kakor in kjer smo pač mogli, svoje skupne ali svoje zasebne lastnosti, vselej dobro pomneč in vedoč, da smo bratje, da smo eno. Ko pa je napočil srečni dan, da smo premagali sovražnika, in to Moja junaška vojska s svojo zastavo, že tedaj poosebljenje narodnega edinstva, s sijajnimi armadami naših zaveznikov, in ko je tudi nam zasijala na krvavem svetovnem bojnem polju zgodovinska pravica s polnim sijajem — tedaj se je kakor velikan dvignil od Alp do Balkana narod treh imen ali ene misli in ene volje...

Kralj Aleksander I.

Tistim, ki so prejeli danes „Našo voljo“ na ogled

To številko pošiljamo na ogled še nekaterim, ki še niso bili dosedaj naročniki našega lista. Naša volja izhaja že šesto leto in je glasilo nacionalne srednješolske mladine. Prihodnja velikonočna številka bo posvečena socialnim vprašanjem. Naši najboljši socialni delavci so že obljubili sodelovanje.

Vabimo vse, ki še niso naročniki našega lista in smo jim poslali to in našo božično številko na ogled, da pristopijo v krog naših naročnikov. Naročnina do konca tega letnika znaša samo 8 dinarjev. Izvolite se poslužiti čekovnih položnic, katere so priložene tej številki.

Mladina socialnim vprašanjem

Naša VELIKONOČNA ŠTEVILKA BO POSVEČENA SOCIALNIM VPRAŠANJEM. Zato vabimo vse, ki se zato zanimajo, da nam pošljejo svojih prispevkov. Drugače bo vsebovala številka še mnogo zanimivega. Nadaljevala se bo povest PENZIJA POMETAČA JOŽINE, črtica Moj bo, več pesmi in črtic, katere nam bodo poslali ali pa so nam jih že, naši mladi sotrudniki. Pošljite čim več prespevkov do 25. marca, ker bo šla takrat NAŠA VOLJA že v tiskarno. Gospod dr. Debeljak je že obljubil literarno kramljanje. Obseg številke bo dvojen.

Pokažite „Našo voljo“ prijateljem in znancem!

NAGRANI NATEČAJ IN POLOŽNICE

Opozarjamo vse, ki nameravajo sodelovati pri naših nagradnih natečajih, da je pogoj plačana naročnina. Članke pa lahko pošljejo tudi srednješolci, ki niso naročniki »NAŠE VOLJE«.

Današnji številki so priložene položnice in opozarjamo vse, ki še niso poravnali naročnine, da to takoj store. Vsem pa, kateri so že plačali naročnino hvala. Če bi bila komur od teh po pomoti priložena položnica, prosimo naj nam to oprosti in shrani položnico za prihodnje leto.

Zapomnite si, da znašajo že do danes razpisane nagrade 400 dinarjev.

Prihodnjič pa razpišemo še za 200 dinarjev nagrad. Pazite na velikonočno številko »Naše volje«.

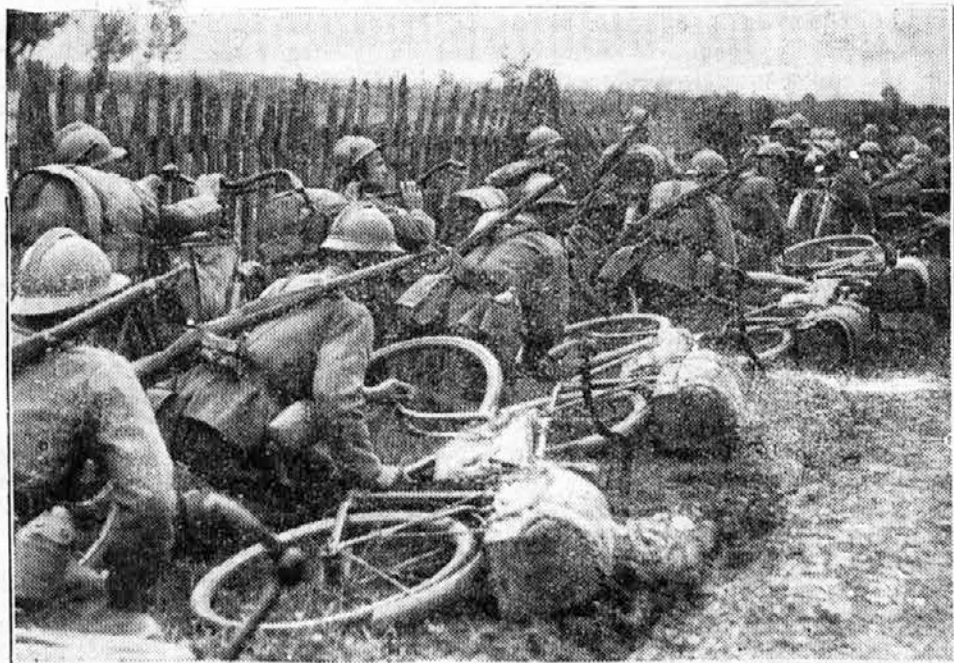
V prihodnji številki bo razpisan velik nagradni natečaj!

Nosite naše nove zastave po poti slave in veličine naše mile in lepe domovine, nosite jih po poti časti in viteštva, ki so ga z zmagami začrtali naši nesmrtni junaki, po poti, po kateri ste hodili in katero poznate, v ponos svojega kralja.

Pozivam vas, gospodje oficirji, da boste s sveto jugoslovansko zastavo na polju časti in obrambe domovine prvi med prvimi, vedno navdahnjeni s pozivom pesniške duše našega naroda: »Naprej zastava slave!»

Vrhovni komandant, vaš kralj, bo kakor doslej prvi zastavonoša naše jugoslovanske zastave, a vi, dragi Moji oficirji, za Menoj!

Kralj Aleksander I.

Kolesarji se krijejo pred sovražnimi letalci

Blajc:

V parku

I.

Sedim v travi... in čakam,
čakam usode... in gledam okoli,
a duša boleča se joče v boli,
da, težak je najmanjši spomin.

In drobne ptice nad mano
prhutajo, dobrohotno žvrgolé,
ah, začutil sem, da mi rano
s petjem blaženim — hladé.

Veverica, mala drobna žival
je malce boječe k meni prišla —
ah, kaj vse bi za njo dal,
če za vedno bi moja ostala...

II.

Tu v parku tihem se nocoj
samotno izprehajam
in sam s seboj
se skromno pogovarjam.

Noga dalje me zanaša...
prišel v okraj sem dišeči,
kjer drevje v odeji se bleščeči
vetru izpostavlja.

In mrmram — a besede so zamrle,
usta so skoraj onemela...
zašel sem v ptičji raj,
kjer so ptice o ljubezni žgolele.

III.

Sneg na trati
še leži,
toda kmalu sonček zlati
ga stopi.

Vse bo vzkliło
iz zemlje mogočne,
in se veselilo
bo pomladi sočne.

Le moj up bo bel
radi zime mrzle, kalne
in ne bom zapel
pomladi: pesmi hvalne...

IV.

Ptiček majhen, vesel
je k meni priletel,
mirno na roko je sel
in zrnja z nje vzela.

In kmalu vrnila se ptica
ter druge s seboj še pripeljala,
vsem natresel sem zrna,
— pa nobena se ni bala!

Sem zamislil se v sebe:
ona — človek se me izogiblje,
se obrača vedno proč od mene —
in bol me ta neskončno grebe...

V.

Vse še spi... Jutro je še kalno;
toda jaz sem že na prašni poti,
jutro zgodnje me ne moti —
ker duša je nemirna stalno.

Vedno bolj poraja se življenje:
ptičje petje že odmeva...;
duša bolna moja se topi od gneva,
z jutrom se prične trpljenje.

Vedno bolj je vse živahno,
se na delo delavec podaja,
trudno stopa, noga mu zastaja.

Mar kot meni, njemu ni življenje lahno?

Vitezor:

Zapeljivi bankovci

Stanko je bil siromašen dijak. Starši so mu bili ubogi kmetje, ki so komaj toliko pridelali, da so se sami rinili skozi življenje. Zato ni dobival od doma niti toliko, da bi si lahko privoščil pošteno hrano. Radi tega je že tretje leto poučeval sina bogatih starišev in si tako vsaj delno pomagal iz stiske, ki ga je tlačila na vseh koncih in krajih. Imeli so ga radi, kajti bil je miren in pošten fant. Pa tudi Stanko je vzljudil te ljudi, ki so bili z njim tako prijazni in dobri. Željno je vedno pričakoval dneva, da je lahko šel poučevati.

Bil je mrzel zimski dan. Stanko je urnih korakov prečkal ulico in obstal pred vrtnimi vrati. Pozvanil je in kmalu je prišla služkinja, ter mu odprla. V predsobi si je slekel oguljen tanek površnik in stopil k peči, da si ogreje otrple ude. Toplota mu je prijetno delala in kar zadovoljen je bil, da Mirka — tako se je imenoval njegov učenec, še ni bilo. Ozrl se je po majhni sobi, katero je že tolikokrat videl, toda še sedaj ni vedel, kakšna je prav za prav. Pred edinim oknom je stala starinska pisalna miza in na njej polno raznovrstnega papirja. Stopil je bliže in na njegovo veliko začudenje so ležali na mizi štirje, skoraj novi stotaki. Pogled mu je nemirno ošinil sobo in neka doslej neznana strast se je oglasila v njegovem srcu. — Ko bi bil ta denar moj, si je mislil Stanko, tedaj bi mi bilo vsaj enkrat dano živeti tako, kot se poštenemu človeku spodobi. Ves se je tresel in roka mu je nehote zdrsnila na mizo in prsti so se dotaknili bankovcev, ki so ležali na njej. Toda hitro jih je spustil in stopil zopet k peči. Pogled mu je pa venomer uhajal na zapeljivi denar in misli so mu mrzlično delovale. — Saj me nihče ne vidi, se je hrabil in se obenem plaho oziral proti vratom. — Dosedaj še nisem ukradel nič; toda zima je huda, obleka je že vsa raztrgana in ta denar bi mi prišel kot v odrešenje.

Stopil je zopet k mizi in že je stegnil roko, da bi pograbil denar, ko je zaslišal na hodniku korake, vrata so se odprla in v sobo je stopil Mirko.

»Dolgo si me čakal kajne, bil sem v knjigar- ni in si kupil slovar, tako, da bova sedaj lahko točno prevajala latinske lekcije« mu je v eni sapi izblebetal Mirko in stopil v sosedno sobo, kjer sta se učila.

Stanko je bil ves bled in tresel se je po vsem telesu. K sreči Mirko njegove bledice in razburjenosti ni zapazil, ter tako ni zasumil nič slabega. Stanko mu je začel razlagati, toda sam ni vedel kaj govori. Nestrpno je čakal konec ure, da bi lahko odšel. Nenadoma so se pa sobna vrata odprla in vstopil je Mirkotov oče, majhen dobrodušen mož, držeč v roki tiste bankovce, katere je videl Stanko ležati na pisalni mizi. Stopil je k njemu, ga prijazno potrepal po ramih, ter mu rekel:

»Gotovo ne veš, da je danes ravno tri leta, odkar si začel poučevati našega Mirkota. Zato in pa ker si bil z njim res potrpežljiv ti podarim ta denar in upam, da ga boš še naprej tako vestno učil.«

Stanko kar ni mogel verjeti in pogled mu je uhajal sedaj na denar, nato zopet na moža, ki se je obrnil in zapustil sobo. Imel je še komaj toliko časa, da se mu je bežno zahvalil.

Ko ga je Mirko nato pogledal je opazil, da ima vlažne oči in da se mu ustnici treseta. Rekel mu je:

»Mislim, da imava za danes dovolj. Sedaj pa idi in si privošči dobro in izdatno večerjo in pozabi za nekaj časa na vse brige in težave.«

Stanko ga je hvaležno pogledal, vstal in brez pozdrava odšel. Zavedel se je šele pred večnimi vrati, ko mu je mrzla sapa pihnila v obraz. Zavil se je tesno v svoj oguljen površnik in urnih korakov odšel po zasneženi ulici.

Micka

Ves nervozen se je Tone oziral proti ovin- ku, kdaj bo končno že prišla Micka. Sedaj bi vendar že morala priti, saj je navadno prihajala točno. Danes ima pa že dobro uro zamude.

Sonce se je bolj in bolj oddaljevalo in mrak je pokrnil vso pokrajino. Listje je pritajeno šepetalo in motilo veličastno večerno tišino.

Micke še vedno ni. Pa mu j etako zatrjevala, da pride. Stopil je do ovinka, odkoder bi jo zagledal že od daleč in zopet ves nemiren sedel na klop, obdano z grmičjem. Napeto je poslušal, če bi morda le še začul njene drobne korake — a zaman. Truden od težkega dela se mu je ta pokojnost tako prilegla, da je še obsedel na klopi, saj tu je bil tako prijeten mir. Mislil je na Micko. Ali se ji je morda zgodila nesreča, ali jo je zadržalo kaj drugega? Obhajale so ga neprijetne slutnje. Preden j stopila drobna postava mestnega gizdalina, ki je pred nekaj dnevi prišel v vas na oddih. Vedel je, da se tudi ta mladi gospodič smuka okoli njegove Micke in ona se mu niti ne izmika preveč. Res da je imel njen novi oboževalec lepe, bele roke, po najnovejši modi pri- krojeno obleko in njegova govorica je bila gosposka. Tonetove roke pa so pravo nasprotje, mišičaste, žuljave, vajene trdega dela, obleka je že močno oguljena in zelo zakrpana, njegova govorica je preprosta. Kako naj bi se on meril z novim tekmečem, ko ve, da hrepeni Micka po nečem lepšem, ne kar bi jo čakalo pri Tonetu — borba za vsakdanji kruh.

Iz tako neprijetnih misli ga predrami glasen

dekliški smeh, ki se je bližal. Ker Tone ni želel, da bi ga ljudje videli v tako poznih urah brez dela, je smuknil v bližnjo grmovje, odkoder se je videlo na stezo. Toda, ali ne varajo Toneta oči, ali je mogoče, ali vidi prav, da je to njegova Micka v spremstvu mladega gospoda? Ali so vendar njegove slutnje postale resnica? Da, ni se varal. Razločno je videl Micko in čul vsako besedico njunega pogovora. Nikoli Tone še ni čul tako nežnih besed, kot jih je njegov tekmeč govoril Micki. Opeval je njeno lepoto z izbranimi besedami, govoril o veliki ljubezni, ji pripovedoval o lepem svetu, v katerega jo kmalu popelje s seboj. In tem lepim besedam je Micka res verjela. Zamislila si je že lepo hišo, brez hlevov in skednja, lepe obleke in vsa je bila omamljena od obetajoče sreče. Kako naj bi vedela, da so vse te besede le laž, da so le prazne obljube, katerih je toliko na svetu.

Dolgo sta si še šepetala lepe besede in končno so njuni koraki zamrli v noč. V Tonetu se je trgalo srce, najrajši bi kričal od bolečin, katere mu je povzročila Micka, ki jo je goreče ljubil, a ona se mu je izneverila. Pozno ponoči je še ves potrta taval po gozdu in preklinjal kruto usodo, ki mu je odvzela najdražje.

Čez nekaj mesecev je bilo znano že vsej vasi, da pričakuje Micka otroka, katerega oče je pobegnil, da nihče ne ve zanj.

Leninka.

Lenka:

Iz dnevnika

25. XII. 1917. Mrzla zimska burja je zavijala okrog hišnih oglov. Sneg je na gosto naletaval in pokril že vso okolico s kristalno belo barvo. Po ulicah je bilo vse mirno. Slišalo se je le oddaljeno lajanje psov, kot lajanje šakalov, ki čakajo na svojo žrtev.

Sedeli smo v izbi. Mati je bila sklonjena nad šivalnim strojem in krpala nam otrokom perilo. S sanjavi pogledom se je večkrat zagledala skozi okno ter zrla v belo zimsko opojnost. Misli so ji bile venomer pri očetu, ki se je moral v tako strašni zimi boriti na bojišču. Večkrat so jo oblike solze in sklonila se je še globlje nad svojim šivanjem, da ne bi zapazili njenih solz.

Otroci, ki nas je bilo pet, smo se stiskali k peči, in se igrali s preprostimi igračami. Tu pa tam smo se tudi med seboj sprli, toda jeza je kmalu minula in zopet smo zatopljeni v igranje zapravljali čas.

26. XII. Tudi danes je minil dan brez večjih dogodkov. Sneg je še vedno naletaval, le mrzla burja, ki je pihala že vse te dni, je nekoliko ponehala. Maui nam je povedala veselo novico, da se bo morda oče kmalu vrnil in nepopisno veselje je zavladalo v naših otroških srcih.

27. XII. 1917. Tega dne ne bom nikoli pozabila. Gosta megla je ležala nad vso okolico. Mrz je strašno pritiskal in otroci smo veselo opazovali spreminjajoče se ledene rože na oknih. Mati je sedela za mizo in šivala. Njen obraz je bil izmučen in žalostne oči so se večkrat ustavile na mojih bratcih, nato zopet na meni. Izražale so neko bojazen in vsem nam je bilo težko pri srcu. Nenadoma so se začuli iz veže trdi koraki. Potrkalo je na vrata. Mati je vstala in odprla prišlecu vrata. Na pragu je stal mož srednjih let. Oblečen je bil v umazano, raztrgano vojaško obleko. Velika puška mu je visela preko ramen in otroci smo se plahi oprijeli materinega krila.

»Ali ste vi gospa Vrabičeva?« jo je s tožnim glasom vprašal mož.

»Da, jaz sem,« mu je odgovorila mati ter ga povabila v izbo. Toda »mož ni hotel vstopiti, temveč je materi nekaj zašepetal na uho, nato pa sta zapustila izbo.

Otroci smo se boječe ozirali proti vratom, odkoder smo slišali le pritajeno šuštenje. Nenadoma smo pa zaslišali lahen krik. Spogledali smo se in mravljinci so nam preleteli hrbet. Vrata so se odprla in mož je prinesel mater na rokah v izbo. Položil jo je na posteljo in nam ukazal prinesiti vode. Hitro sem stopila po kozarec vode in jo ponudila možu. Namočil je obrisačo in močil materi čelo. Kmalu je odprla oči in s slabotnim glasom dejala: »Otroci, pridite sem!«

Boječe smo stopili k postelji in ji pogledali v blede obraz.

»Otroci, moji dragi malčki, očetá ne bo nikdar več nazaj — nikdar.«

Komaj je to izgovorila, se je zopet onesvestila. Stali smo kot prikovani k postelji. Komaj, da smo se upali dihati in solze so nam začele polzeti po licu.

Zunaj je ponovno zatulila burja in se besno zaganjala v kočo. Vihar, kot ga še najstarejši ljudje niso pomnili, je zajel vso dolino. Nobena gaz, nobena pot se ni več razločevala v brezmejni beli odeji in le burja je z vso silovitostjo divjala čez belo ravan in nesla zadnji pozdrav domačih — očetu.

Božidar Kazarov:

Pravljica

Pozno v noč smo sedeli tisti večer okoli peči in strme, z odprtimi usti poslušali pravljice, lepe in čarobne, ki nam jih je pravil stari ded.

Z zasanjanimi očmi smo strmeli v njega, s čistimi, veselimi dušami smo srkali vase pravljico, daleč nekje, visoko nad oblaki so blodile naše misli, po čudovitih vrtovih in poljanah so se sprehajale, ter se plazile po skrivnostnih hodnikih temačnih gradov.

Še enkrat je nabasal stari ded dolgo rezljano pipo in skrivnostno so mu zažarele oči, ko je pričel z novo, nam vsem še neznano pripovedko:

»Tam daleč za devetimi gorami, nekje ob vznožju modrega obzorja je živel med škrlatnimi zarjami mlad kraljevič. Visoko v oblake so se vzpenjali vitki stolpi njegovega gradu, v neznane prestranosti so se razširjale njegove sive stene in metale prečudne sence preko zasanjane zemlje.

Čisto običajen dečko je bil ta kraljevič, ne grd ne lep ni bil, samo oči so mu žarele fantastično in s tako čudnim plamenom, da te je streslo, če si se zazrl vanje. Najodličnejše prince je povabil na svoj dvor, da bi imel družbo, najboljši pevci iz daljnih dežel so mu prepevali, veselo ali uspavajoče, kakor je pač prijalo njegovi nemirni, demonski duši — toda srečen ni bil.

Hrepeneče so mu žarele oči, ko je zaprosil sivega grajskega čarovnika: »Nesrečen sem, o Typhon, dolgočasim se — nekaj novega hočem, nekaj lepšega, kar bo napolnilo mojo prazno dušo!«

Globoko v prašne knjige se je zazrl učeni Typhon, po skrivnostnih retortah je prelivaj iskre tekočine in zvaril pijačo, ki naj bi prinesla srečo mlademu kraljeviču.

Veseleje je pričel gledati kraljevič v življenje, s polnimi rokami je grabil veselje, uživanje — najlepša dekleta so mu ponujala svojo ljubezen, sprejemal jo je ali pa odbijal, kakor je ravno nanoslo in in zadovoljno bi se oddahnil stari čarovnik, da se ni naenkrat sredi največjega veselja prelomilo kraljevičevo srce in razočaran je potožil svojemu čododelniku: »Daleč od tega je prava sreča, kako drugačna je prava ljubezen.«

»Ljubezen? — Da, ljubezni, one prave, čiste ljubezni ti naklonim, globoko v nemirno srce ti jo zasadi in če ti ta ne prinese zaželenega, prekolnem svojo umetnost in se je ne lotim nikdar več.«

In zopet so zažarele nemirne tekočine v prečudnih posodah, skrivnostno se je mešalo njih cvrčanje z nerazumljivimi čarovnikovimi besedami. Dolgo in nemirno jih je pripravljaj in končno s tresočo roko izročil kraljeviču kristalno kupo, napolnjeno do vrha. Na dušek jo je izpraznil kraljič in se zazrl, kamor mu je pokazal stari Typhon.

Iz brezobličnega pričakovanja, iz neznanih perspektiv čarobnega zrcala je stopila — ona. Zahrepenelo je kraljevičevo srce, blazno je udarjalo in zasanjano je zrl v podobo, ki mu jo je pričaral Typhon.

Tu se je pričela nesreča mladega kraljiča. Postal je otrok. zardeval je, ko jo je srečal na grajskih vrtovih, zmedeno je umikal pogled, če

Pred tednom po snegu, danes pomlad

ga je pogledala s sinjimi, zvedavimi očmi. Naš kraljevič se je zaljubil, blazno in sveto, bežal je, če se mu je približala, ter jo zopet iskal, ko je odšla. Kot boginja je stala večno pred njim, lepa in nasmejana, težke zlate kite so ji ovijale nežni, skoro otroški obraz, lep kot poljski cvet — z modrimi očmi mu je zrla v zbe-gano dušo, da mu je igralo srce.

Minila so leta. — Nevoljno je zamahnil kraljevič z roko in jo skušal pozabiti. Brez kit je naenkrat stala pred njim, brez tistih lepih, zlatih potokov — brez njih, toda še vedno lepa. Zrelejša, še bolj sanjave so postale poteze nje-nega obraza. Spremenila se je, postala je dekle.

Ves pogum je zbral kraljevič, vroče in nesi-in ji razkril srce. »Neumnosti so to«, mu je gurno so mu sijale oči, ko je pristopil k njej odvrnila, »zaman je lepi dečko, nikoli še ni lju-bilo moje srce.«

Ugasnil je ogenj v njegovih očeh, globoko na prsi mu je klonila glava, strastno je preklel Typhona in njegovo umetnost, ter se vrnil v svojo deželo sanj.

— Poslednjič je puhnil iz pipe naš dedek, potem pa smo se zamišljeni razšli.

Stopil sem k čarobnemu zrcalu in se zagledal vanj. Iz skrivnostnega pričakovanja, iz neznanih perspektiv se je izločil kraljevičev objokani obraz: »Ljubezen«, je bilo zapisano v črnih očeh. Dolgo sva se gledala v nemi bolečini, po-tem pa sva si obrnila hrbte in odšla vsak na svoj kraj...

Božidar Kazarov:

Razstava

Romantik

V zasanjano noč so zaječale gosli, kot bolni-kov vzdihljaj so se dvignili njih mehki akordi, hrepeneče in strastno, da so se zdramile speče cvetice in zaplakale.

Počasi, komaj čutno je dvignila luna svetle obrvi in pogledala na otoček med srebrne me-sečine.

Tam sta sedela dva mlada človeka, vročih oči sta zrla v raztopljeno srebro, ljubezen jima je plula po razpaljenih žilah — pogreznjena sa-ma vase sta sedela in se nista zmenila za svet.

Nasmehnila se je luna in umaknila radovedni pogled.

Iz razcvetelega jorgovana se je oglasil slavec — iz mračnih perspektiv se mu je odzvala sa-mica.

Impresionist

Iz vijoličastega gozda se je dvignilo zlato sonce in prerezalo meglice, ki so objemale ravno polje. Stotisoč demantov je zablestelo na njem, svetlih in iskrih, da so te zaskelele oči.

Od nekod je priletel pisan metulj in šepetal rdečim cveticam.

Iz vaške cerkvice so se vsuli ljudje, kot čebele iz panja so vreli skozi ozka vrata in se zbirali okoli stare lipe. Kot, da bi položil mozaik na temno ozadje so žarele luči na slikovitih nošah, v vseh mogočih odtenkih so migljale svetlobe in počenjale take orgije in ples, da se mi je stem-nilo pred očmi.

O Bože, koliko sonca! Koliko barv!

Visoko so zavalovala mavrična krila, silno so zabliskale črne oči, da mi je srce strepetalo prečudne sladkosti, ko so sklenile močne roke in zavrtle kolo.

Primaknil sem se bliže, da bi se napasle ra-dovedne oči.

O barve!

Kot da bi pogledal mavrici v obraz, kot da bi obiskal sonce.

Zakleti umetnik je namešal ta spektra, s ši-rokimi potezami jih je nanese na paleto in mi

Osnove narodnega gospodarstva

(Nadaljevanje in konec)

Z današnjim dnem zaključujemo to izredno zanimivo razpravo gospoda K. Z., ki je bil tako prijazen, da jo je dal našemu uredništvu na razpolago.

Naj mi bo dovoljeno par zaključnih besed o **gospodarski politiki**. Kakor smo uvodoma ugo-tovili, obsega gospodarska politika vse one ukrepe, s katerimi skušajo država in ostala jav-no-pravna telesa pospešujoče vplivati na **narodno gospodarstvo**. Gotovo vam je ostalo v spo-minu, da razlikujemo agrarno, industrijsko, tr-govinsko in prometno politiko.

Kljub temu, da potrebuje gospodarstvo za svoj razmah čim več svobode, vendar fiziokrat-sko načelo: »Laissez faire et laissez passer« ne more biti nikoli povsem uresničeno. Med zaseb-nim in narodnim gospodarstvom pač ni one au-tomatike, ki bi sama od sebe odstranjevala vsa-ko disharmonijo, kakor je učila zlasti klasična šola. Pristaši državne intervencije so proti libre-échangistom, kakor se nazivajo pristaši svobod-ne trgovine, branili svojo tezo s tem, da so nasprotno tezo vodili ad absurdum; država bi morala sploh vse prepustiti zasebni inicijativi in se brigati le še za vzdrževanje reda in miru potom stražnikov in nočnih čuvajev ter na ta način degenerirati v »Nachtwächterstaat«. Pra-vilno stališče je brez dvoma, da je svobodna trgovina ideal, ki se mu lahko samo približuje-mo, doseči ga pa ne moremo nikoli, gospodarska politika države pa je in ostane ena od najvaž-nejših faz državnega udejstvovanja sploh.

Če v luči dosedaj povedanega motrimo gospo-darski razvoj v zadnjih letih pred izbruhom se-danje vojne, se lahko mirne duše pridružimo tistim, ki ta razvoj imenujejo **neo-merkantili-zem**. Vse gospodarstvo se mora podrediti stra-tegiji, vse se presoja s stališča bodoče in neiz-bežne vojne. Zlato se nabira in shranjuje, ali kakor pravimo, teaurira, svobodne izmenjave bankovcev za zlato ni več, trgovina z inozem-stvom se odzame posameznikom in daje v roke monopolskim organizacijam pod vodstvom dr-žave. Trgovinske pogodbe med državami se spre-

jo vrgel pred noge. — Ugasnile so izmučene oči, nekam v vsakdanjo puščobo so se zazrle, ker niso bile navajene tolikega bogastva.

Pet zvonikov visoko so me postavile moje misli, iz meglenih višin je zrla žejna duša in hlastno srkala nektar iz mavrične kupe.

Surrealist

Strele so zažvenketale v prepolnem tulu, ko je segel s tresočo roko vanj in izbral eno izmed smrtnih bolečin. Do skrajnosti je napel gibki lok — še trenutek in ugasnile bodo mile oči.

»Stoj! Ne ubijaj!«

Bliskovito se je obrnil in podzavestno mu je segla roka po širokem nožu. Ogromen kentaver mu je prestregel pot. Zlovešče so mu blestele oči, ko mu je velel naj ga zajezdi.

Preko čudovitih dežel ga je nosil kentaver, grozne pošasti so hlastale po njima, ko sta jez-dila skozi temačne gozdove.

Minilo je pol večnosti, ko se je kentaver ustavil. Temni Tartar se je razprostiral pred njima, mrzel in neprijazen, da se je zgrozilo lovčevu oko, ko je uzrl njegove prebivalce.

— Visoko se je vzpel maščevalni kentaver ter pahnul nesrečnega lovca v večno trpljenje.

Chimaera, Gorgone in Harpye so ga sprejele v svojo sredo...

Pred sliko se je ustavil smrtnik, z odprtimi usti je zrl vanjo in ni razumel ničesar.

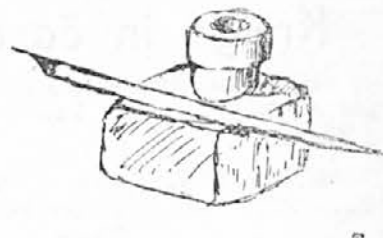
mene in capite et in membris; medtem ko so države poprej na doigo dobo ugotovile uvozne carine tako, da se kolikor toliko zaščitijo domača produkcija, v glavnem pa priznava načelo svo-bode mednarodne trgovine, stopa zdaj važnost carin nekoliko v ozadje, v ospredje pa stopijo novi pojmi: **preferencijali**, **kontingenti** in pred-vsem **kliringi**. **Preferencijal** je popust na uvozni carini, ki ga država dovoli drugi državi, če ona kot taka nastopi kot dobavitelj, ali pa privile-girana izvozna monopolska organizacija; **kon-tingent** je količina blaga, ki uživa tak prefe-rencijal, **kliring** pa je obračunski sistem, ki je stopil na mesto poprejšnjega izravnavanja pre-sežkov ali saldov plačilne bilance z zlatom. Do-bave se namreč obračunavajo z nakupi; v obeh državah, ki medseboj trgujeta, plačujejo uvoz-niki svoje dolgove po obračunskem tečaju v do-mači valuti pri nekem centralnem obračunskem ali klirinškem zavodu, ki plačuje izvoznikom njihove račune po istem sistemu. Presežkov tu ne more biti, ker se promet tako uravnava, da ne nastanejo. Nasprotno se stari sistem ime-nuje po devizah, ki se vselej lahko pretvorijo v zlato, kot **devizni sistem**, ki vlada v plačilnem prometu s tako zvanimi deviznimi državami. Sedanja vojna je v veliki meri vojna med tem strateškim neo-merkantilizmom in med libe-ralizmom, ki je našel svojo teoretično osnovo v doktrini klasične politične ekonomije. Veliki Britaniji je pa prinesel svetovno moč in neiz-črpno bogastvo.

V zadnjih letih se pogosto čuje tudi zahtevo po uvedbi **načrtnega gospodarstva**. To je samo novo ime za staro stvar: za smotrno in daleko-vidno gospodarsko politiko namreč.

V naši dobi se čuje pogosto trditev, da gre razvoj **po novih potih**, da zakoni, ki jih uči na-rodno-gospodarska veda, ne drže več in da spada cela politična ekonomija na smetišče. Kdor tako govori, ta o politični ekonomiji ni-česar ne ve, kajti le-ta se ne spušča v progla-šanje kakih zakonov, temveč le popisuje stvarno stanje, utesnjuje pojme in odkriva vzročne zve-ze. Vsa gospodarska veda pa tvori v bistvu le **znanstveno osnovo gospodarske politike**, ki jo ravno isti ljudje na vse grlo zahtevajo s tem, da vpijejo, kako potreben nam je gospodarski načrt. »O saneta simplicitas« bi lahko vzkliknili z Janom Husom, ko se nam na vsak korak ra-zodene taka zmešnjava pojmov, pa ne le s strani laikov, temveč tudi z zelo vplivnih mest. Čim težavnejše so gospodarske razmere in čim težje probleme je treba reševati, tem globlje mora biti razumevanje gospodarskih problemov s strani onih, ki so odgovorni za smotrno gospo-darsko politiko.

Kulturni zapiski

Delo skladatelja R. Gobca

Na veji kulturnega napredka je iz naših vrst pognal že marsikateri brst, ki se je lepo razcvetel. Brez dvoma je glasbeno udejstvovanje učitelja Radovana Gobca pomnožilo na tej veji napredek v pravcu slovenske operete.

Nekatera njegova dela bi se smela vzporediti v vrsto večjih inozemskih operetnih tvorcev. Toda žal, Slovenci smo taki, da naše sposobne ljudi odpravimo in njihovo delo omalovažujemo, ker cenimo zlasti ono, kar gradi na polju umetnosti tujina.

Prav zaradi tega se je zgodilo, da so glasbene stvaritve učit. Gobca uprizarjala do pred nedavnim le igralske družine na podeželju, dočim so šla naša kulturna središča neupravičeno mimo tega.

Gobec je že l. 1927., ko je bil še mariborski učiteljskičenik, napisal opereto »Beg iz harema«, ki so jo uprizorili žalski in guštanski diletantje.

Živo zanimanje za glasbo, ki se je razvijalo v Gobcu že v študentskih letih, ga je priklenilo, da se je vrgel kot avtodidakt, obdarjen sicer z naravnimi darovi, v temeljit študij glasbe. Tako so rasle iz leta v leto stvaritve, v katerih se je močno stopnjeval in odražal napredek glasbenega razvoja Gobca. L. 1930. sta sledili dve mladinski spevoigri »V bratskem objemu« in »Pomladne cvetke«, ki sta bili uprizorjeni na mnogih šolskih odrih celo širom po Jugoslaviji. Dve leti pozneje je Gobec uglasbil »Kresnička«, ki je doživel največ uprizoritev širom po naši domovini. Celot radijska postaja Beograd je dvakrat prenašala »Kresnička«. Zatem je napisal komično spevoigro v enem dejanju »Kuga« ter komični dvospjev v enem dejanju »Boj med malim in velikim«.

D opravega operetnega udejstvovanja pa se je povzpел z opereto »Hmeljska princeza«, ki jo je napisal l. 1933. Ta opereta je do danes doživela že 26 predstav in je šla skoraj skozi vse večje diletantske odre.

L. 1935. je končal spevoigro v štirih dejanjih »Tremerski dukat«, ki je sicer največje njegovo delo, a se je izvajalo le v Laškem, ker je opereta zaradi tehničnih ovir na malih odrih težko uprizorljiva. Tega leta je tudi uglasbil pevske vloške za mladinsko igro »Trnjulčica«.

Ko je Gobec l. 1938. učiteljeval v Henini, je nastala opereta »Planinska roža«, ki so jo uprizorili v Brežicah, Guštanju, Gomilski in Bohinjski Bistrici, in je povsod žela prav lepe uspehe. Isto leto je izdal tudi zbirko mladinskih zborov pod naslovom »Mladina poje domovini«.

Med drugim je napisal Gobec nekaj moških in mešanih zborov ter uglasbil več let zaporedoma glasbo k prostim vajam Sokolske župe v Celju. Prispeval je tudi glasbo k naraščajskim prostim vajam za vsesokolski zlet v Beogradu leta 1941. Priložnostno je uglasbil tudi nekaj cerkvenih pesmi.

Lansko leto je uglasbil pevske vloške k dr. Doboviškovi opereti »Habakuk«, ki je doživela krstno predstavo dne 24. decembra v mariborskem gledališču. Dnevna kritika je sprejela in ocenila glasbeni del operete pohvalno ter osvobodila celo trditev, da diha v glasbi precej izvirnosti. Tako je Gobec prodril prvič v širšo javnost. »Habakuk« je doživel še mnogo uprizori-

tev. Mariborsko gledališko osebje je gostovalo s to opereto 11. in 12. februarja v celjskem gledališču.

Gobec obeta, da se v glasbenem oziru povzpne v še večji meri, do gradnje kakovostnih del in bi bilo zaradi tega anujno potrebno, da za njegov glasbeni razvoj skrbi prosvetna oblast vsaj s tem, da mu poveri službeno mesto v bližini kakega kulturnega središča. Provinca in samota mlade umetnike ubijata, ker zavirata poedincem vzpon k izpopolnjevanju. Podeželje ne more nuditi pravih vzpodbud, ki so glavno gibalno mladega oblikovalca. Umetnik potrebuje tudi zunanji impulzov, ki morejo dvigniti po-

rast njegovih speh, umetniških tvornih sil. To jedro manjka tudi Gobcu, kar močno izpričuje jezo faze tvornosti v njegovem glasbenem razvoju.

In gledali smo »Habakuka« v Celju. Zelo nam je ugajala uvertura, ki jo je dirigiral skladatelj Radovan Gobec sam.

Glazba je prijetna, libreto oziroma ostalo besedilo dr. Rudolfa Doboviška je iz zdravega domačega okolja in izredno zabavno.

Jaz »Habakuka« ne bi imenoval ne opereto in ne burko s petjem, napisal bi »operetna burka«.

Debut Manje Sibinović - Mlejnike

V soboto je pela z velikim uspehom Micaelo v operi »Carmen« Manja Sibinović - Mlejnika. Šolala se je samo doma pri ge. Föderperspergovi na ljubljanskem konservatoriju.

Slišali smo jo peti že na večjih akademijah in v radiu. Zelo nam je ugajala na akademiji akademske podružnice CMD, kjer je odlično zapela težak Chopinov »Žal«.

Sedaj pa o njeni vlogi v operi Carmen. Glas gospe Mlejnike je lep in čist in ima vse pogoje, da se razvije v odlično pevko. Da ni bila igralsko na višku je razumljivo, saj je bila prvič na deskah in povrh še pred razprodano hišo.

V ostalih vlogah sta bila predvsem odlična Francel in Karlovčeva ter žela mnogo priznanja. Tudi ostali so dobro izvedli svoje vloge.

Ploskanja je bilo dovolj in cvetja tudi kopico.

K članku v zadnji številki Joža Šeligo: Cesta.

PS. Ko sem oddal uredništvu to poročilce, sem opazil v SN novico, da je 13. 2. v palači OUZD na Miklošičevi c. 30-letni uradnik pri progovni cekiji, naš prijatelj Josip Š., v duševni zmedenosti dvakrat skočil iz II. nadstropja na tla in so ga odpeljali v bolnico na Poljanskem nasipu. A. D.

Naša opereta nam je zopet pripravila presečenec z »Hmeljsko princezo« opereto »Tri stare škatle«. Mesto takih operet bi lahko gledali prav nič slabše domače operete. Danes pišemo v večjem članku o delu skladatelja R. Gobca. Večina njegovih del je boljše od »starih škatel«; Gregorčeva opereta »Ljubezen naj živi« pride, kolikor smo informirani, šele prihodnje leto na repertoar. Ali mora res diletantsko gledališče vedno izvesti krstno predstavo domačega dela. Liana tango iz te Gregorčeve operete, katerega je zapel na »bohemskem večeru« gospod Mirko Dolničar, je žel ogromen uspeh in kolikor smo imeli priliko zvedeti z Jesenic, je opereta prav dobra.

Vedno smo in bomo zagovarjali domača dela in domače ljudi. Radi vidimo dobra tuja dela, toda ves t pa le ni za nas.

— Naš rojak, svetovno znan pisatelj Louis Adamič je postal častni doktor univerze Temple v Philadelphiji, ki je ena največjih univerz na svetu. Univerza ima 12.000 dijakov in 800 profesorjev.

Knjige in časopisi

— »Učiteljski tovariš« ponatiskuje našo beležko o »Našem rodu«, katero smo priobčili v 8. številki.

— Založba Modra ptica je izdala drugi del romana S. Jakovljevića »Srbska trilogija«.

— Hrvatska matica v Zagrebu je izdala svoje vsakoletne publikacije. Letos so izšle sledeče knjige: »Hrvatske narodne pjesme«, Petar Grbec: »Na izvorima pjesništva«, Antun Barac: »Vidrič«, Ivan Softa: »Nemirni mir« in »Hrvatsko kolo«. Ob priliki se vrnemo z daljšim članom h knjigam.

— Bele gazi. Med redke naše knjige o smučanju in smučarjih moramo prišteti to knjigo. Pisek Nande Majnik je zajel tehniko smučarstva v pripovedni obliki in ji dodal doživljaje smučarjev v gorah. Knjiga je lepo opremljena, ilustrirala pa sta jo F. Godec in R. Kump. Založba »Triglav«, Kranj, 24 dinarjev.

V težkih dneh

Živimo v najtežjih dneh. Vseposod okoli nas se bje boj. Tisoči umirajo. Vse gre samo za enim ciljem: zmaga, zmaga. In tisoči umirajo.

Po dvajsetih letih stojimo tudi mi pred težkimi preizkušnjami. Ali nas mimoide ta vojna vihra ali ne.

Piše se, čitamo. Kaj nam je storisti. Ravno v teh dneh moramo biti odločni in pogumni. Odprimo zgodovino. Ali ni bežala junaška srbska vojska preko albanskih gora, ali se ni vrnila kot zmagovalka v domovino.

Nič tujega nočemo, ničesar! Samo to, kar je naše. Močne so bile stare srbske čete. In močna je naša jugoslovanska vojska in dobro opremljena. To vedo vsi. In ravno to je oni angel varuh, ki pravi, da smo še vedno eden redkih varnih pristanov v Evropi, ali pa če se izrazimo malo obširneje, pa vseeno zelo objektivno: na svetu.

V teh težkih trenutkih je vsa Jugoslavija združena in ve samo eno: samo to hočemo kar je naše, tujega ničesar!

Kakor poedinci morajo biti tudi narodi budni na straži, pred notranjimi in zunanjimi sovražniki. Zdravje naroda, njegova moralna moč in odpornost zavise v prvi vrsti od njegove notranje zavednosti, pribranosti ni sposobnosti, da se usredotočijo za odločen zamah, takrat, ko bodo to zahtevala njegovi interesi. Zgodovina nam pokaže poleg našega, še mnogo primerov iz katerih vidimo, da so narodi mali in neštevilni, često premagali neprijatelja, ki je bil mnogo močnejši in številnejši. In to samo zato, ker so pravočasno premagali svoje notranje sovražnike!

Sovražniki naroda so vsi oni, kateri na kakšen koli način zastrupljajo duše narodove mladine. In to se dela že leta in leta

SPORT

Preko 100 samo v Planici

101, 103 in 118 m so najdaljši skoki, kar jih je bilo izvedenih v zgodovini našega in svetovnega smučarstva.

Dan kakor nalašč. Šesttisočglava množica strmi in čaka. »Ne verjamem, da bo porušen Brad-

lov rekord«, pravi za menoj nejeveren Tomaž.

Tam med zastavami se pojavi črna točka. Skakalec ali letalec na smučeh, kakor hočete. Leti, vlekle se in malo podrsa; prvi Jugoslovian, ki je prešel znamko 100...

In še eden... 101 in 103 metre sta jugoslovanska rekorda na planiški skakalnici. Novšak in Finžgar sta prva Jugoslovana, ki sta s smučkami preletela več kot 100 metrov.

Nemec Gering je pa postavil znamko 118 m, katere mu zlepa ne bo odvzel nihče.

Impozantna skakalnica je samo v Planici in Planica je samo v Jugoslaviji.

Albin Novšak, z najdaljšim skokom Jugoslovana

Lady:

Kmet

Stari Boštjan je počasi in skoraj žalostno stopal med svojimi njivami v dolini in jih objemal z očmi kakor da jih prvič vidi ter si hoče njihovo sliko za vedno vtisniti v spomin. Osiveli lasje so mu plapolali v pomladnem vetru, ki je vel preko polj. Ko je obhodil že vso dolino, je krenil navzgor po hribu proti gozdu, kjer so le še tu in tam ležale raztrgane krpe snega. Večkrat se je moral ustaviti in zajeti sapo, kajti pot je postajala vedno bolj strma, na duha pa mu ni dopuščala prehitre hoje. V gozdu je vladala veličastna tišina, le nekateri ptički so jo motili in s svojim žvrgolenjem pozdravljali prebujajočo se pomlad. S tresočo roko je gladil rjava in počrnela debla, od katerih so vodile dolge sence in se globoko v gozdu spajale z njegovo. Sonce se je že nagibalo k zatonu in je s svojimi pozlačenimi žarki poljubljalo pobočja zelenečih hribov. Boštjan je končno obstal vrh hriba pod košatim hrastom in si otrl potno čelo. Vejevje dreves se je prav tu razmikalo nalik okenou, skozi katerega vidiš v širni svet. In Boštjan je gledal njive in gaje, gozdiče in travnike z domačijo, ki je stala pod tremi starimi hrasti-velikani na nasprotnem bregu.

»Vse to je Boštjanovina!« je vzkliknil ponosno, a se takoj razžalostil ob misli, da jo bo moral jutri izročiti sinu, ki bo zagospodaril sam, on stari pa vendar še trdni Boštjan, ki je s to ljubo zemljo prestal toliko veselih in žalostnih ur, pa se bo moral umakniti na zapeček. Toda požrl je solze, ki so mu silile v oči, in zamišljeno dejal:

»E, že mora tako biti.«

Drevesa so metala dolge, vedno temnejše sence v dolino. Sonce je že zatonilo za bližnjimi griči in le v vrhovih najvišjih dreves so še trepetali zadnji umirajoči sončni žarki. Hladen veter je zapihal s severa in zdramil starega Boštjana, ki je oddrsal v dolino.

Mrak se je jel prihuljeno plaziti iz gozdovja in kmalu je bilo le še nejasno opaziti obrise Boštjanove domačije, kjer so zabrle prve svetilke. Zgodovina uči:

Rešitve iz zadnje številke

(Muren — en) + (skala — la) + (sokol — kol) + (boter — ter) + (tarok — Rok) = **Murska Sobota**

POVEDATI
RAVAN
EDO
ZARETI
IKARUS
HANOVER
OVCA

Prežihov Voranc

IZ UREDNIŠTVA

Povest »Penzija pometača Jožine« je danes radi zaprek, ki jih ni zakrivilo uredništvo, izostala. Potrudili se bomo, da v velikonočni številki nadoknadimo tokratno izgubo.

Čitatelje prosimo, da nam oprostijo zamudo in prazno številko. Ni naša krivda, da je ta številka tako prazna. Skušali bomo vse nadoknaditi v velikonočni številki. Da bi se nam le posrečilo!

UREDNIŠTVO »NAŠE VOLJE«

Plačujte redno naročnino!